

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 มีสาระสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ในด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและรวมทั้งสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2535 จำนวน 2,806 คน

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

แห่งชาติ เขตการศึกษา 1 โดยแยกตามขนาดของโรงเรียน จำนวน 421 คน และตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 42 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 2 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจรายการ แบบจัดลำดับ และแบบปลายเปิด ถามเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ใน 5 ด้าน คือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพิ่มเติม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตใน 5 ด้าน คือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ

สภาพและความต้องการของท้องถิ่นและการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามผู้วิจัยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 1 เป็นผู้จัดส่ง และเก็บรวบรวมให้ทั้งหมด 421 ฉบับ ได้ข้อมูลกลับคืน 395 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.82

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้ข้อมูลครบทั้ง 42 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วเสนอในรูปของตารางประกอบคำบรรยายและความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพภาพของครูประถมศึกษา

ครูที่สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 จำนวน 421 คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 77.0 มีอายุราชการตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 49.9 รองลงมา มีอายุราชการระหว่าง 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.2 และน้อยที่สุด มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.0 ครูส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 92.38 และน้อยที่สุดไม่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 0.0

หน้าที่ความรับผิดชอบ ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้น คิดเป็นร้อยละ 80.2 สอนทุกกลุ่มประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 54.1 มีจำนวนชั่วโมงที่ทำการสอนสัปดาห์ละ 19-25 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 53.9 รองลงมาสอนมากกว่า 25 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 33.6 และน้อยที่สุดสอนต่ำกว่า 15 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 3.3 ขนาดของโรงเรียนประถมศึกษาที่ทำการสอน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนจำนวน 121-359 คน คิดเป็นร้อยละ 52.2 รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดเล็กมาก มีนักเรียนจำนวนตั้งแต่ 120 คนลงมา คิดเป็นร้อยละ 21.5 และน้อยที่สุดเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 720-1,079 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8

ประสบการณ์ในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมา มีประสบการณ์ในการสอน 1-3 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.4 และน้อยที่สุด มีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.9 ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 79.6 และมีครูที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 20.4

สำหรับครูที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นส่วนใหญ่ จะได้รับประสบการณ์ด้วยการเข้ารับการอบรม คิดเป็นร้อยละ 98.8 จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 75.0 ระยะเวลา 3 วัน คิดเป็นร้อยละ 40.0 จากการจัดการอบรมของสำนักงานการศึกษาจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 70.0

2. บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2.1 ด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท ครูส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 73.2 ในเรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากที่สุด (อันดับที่ 1) และน้อยที่สุดมีความรู้ในเรื่อง ลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (อันดับสุดท้าย)

ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บท (หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บท คิดเป็นร้อยละ 100 ในเรื่อง หลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มากที่สุด (อันดับที่ 1) รองลงมา มีความรู้เรื่อง จุดประสงค์ โครงสร้าง และเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (อันดับที่ 2) และน้อยที่สุดเรื่อง การประเมินผลการเรียนการสอน (อันดับสุดท้าย)

วิธีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่ ศึกษาหาความรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 55.2 รองลงมาจากการ สอบถามศึกษานิเทศก์ และ/หรือผู้บริหารโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.3 และน้อยที่สุดศึกษา มาจากสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.5 ส่วนวิธีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บท ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้ด้วยการสอบถามจากศึกษานิเทศก์และ/หรือผู้บริหารโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 85.6 และน้อยที่สุดจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 58.2

ช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาหาความรู้ ครูส่วนใหญ่จะใช้เวลาในช่วง วันหยุด เสาร์-อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 69.4 และน้อยที่สุดใช้เวลาในช่วงโมงที่ทำการสอน คิดเป็นร้อยละ 28.9

ปัญหาของการศึกษาหาความรู้ ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในการศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 85.8 โดยปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุ จากการขาดเอกสารและแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 70.8 รองลงมาจากการ ขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 55.4 และน้อยที่สุดเกิด จากการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.1

2.2 ด้านการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความ ต้องการของท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในท้องถิ่น คิดเป็น ร้อยละ 83.5 รองลงมาเกี่ยวกับรายได้และอาชีพของคนในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 73.9 และน้อยที่สุดเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิหรือวิทยากรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 20.8

ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นครูส่วนใหญ่ เก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์
คิดเป็นร้อยละ 84.1 การสังเกต คิดเป็นร้อยละ 81.3 และน้อยที่สุดการประชุมสัมมนา
คิดเป็นร้อยละ 8.4 ผู้ที่ให้ข้อมูลส่วนมากได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.6
นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 86.1 น้อยที่สุดได้แก่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทางราชการ คิดเป็น
ร้อยละ 21.3

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่วิเคราะห์ข้อมูล
โดยคำนึงถึงความต้องการทางชุมชน คิดเป็นร้อยละ 77.0 ความพร้อมของโรงเรียน คิด
เป็นร้อยละ 66.6 และน้อยที่สุด เรื่อง โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชน คิดเป็น
ร้อยละ 31.1 ทบทวนในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่
มีบทบาทโดยร่วมเป็นคณะทำงานของโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.4 และน้อยที่สุดไม่มีบทบาท
คิดเป็นร้อยละ 6.6

สภาพปัญหาของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มีปัญหา
เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 70.2 และการวิเคราะห์
ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 62.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีผลกระทบทำให้มี
ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 61.2 และน้อยที่สุดไม่มี
ผลกระทบ คิดเป็นร้อยละ 2.8 ซึ่งสาเหตุของปัญหาเกิดจากการขาดความรู้ในการเก็บ
รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 56.2 รองลงมาเกิดจากการ
มีภารกิจอื่นมากไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่คิดเป็นร้อยละ 53.9 และการขาดงบประมาณ
สนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 52.3 น้อยที่สุด เกิดจากการขาดวัสดุอุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 33.1

2.3 ด้านการใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริม-
ประสบการณ์ชีวิต ครูใช้วิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต ดังนี้

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ เคยใช้วิธีการปรับ
กิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 63.5 โดยครูส่วนใหญ่ที่ใช้วิธีการนี้มีบทบาทเป็น
ผู้ดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 46.2 และน้อยที่สุด

เป็นผู้ให้ข้อมูลในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 36.3 ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูที่ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ จัดทำโดยศึกษาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แล้วกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 74.1 รองลงมาจัดทำแผนการสอนโดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นกระบวนการที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 65.0 และน้อยที่สุดและนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 35.5

การปรับเนื้อหา ครูส่วนใหญ่ไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยการปรับเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 51.6 มีครูที่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยการปรับเนื้อหาเป็นส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 48.4 โดยครูที่เคยใช้วิธีการปรับเนื้อหาส่วนใหญ่มีบทบาท เป็นผู้ดำเนินการปรับเนื้อหาเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 58.7 และน้อยที่สุดเป็นผู้ให้ข้อมูลในการปรับเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 22.5 ในการปรับเนื้อหา ครูที่ปรับเนื้อหาส่วนใหญ่จัดทำโดยนำรายละเอียดเนื้อหาจากการวิเคราะห์ข้อมูลท้องถิ่นมาปรับเข้ากับโครงสร้างเนื้อหาวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คิดเป็นร้อยละ 58.7 รองลงมาศึกษาจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมและคาบเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 57.1 และน้อยที่สุดดำเนินการปรับแผนการสอน คิดเป็นร้อยละ 42.4 หน่วยการเรียนที่มีการปรับเนื้อหามากที่สุด คือ หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เรื่อง ชุมชนของเรา คิดเป็นร้อยละ 88.5) และโรงเรียนของเรา คิดเป็นร้อยละ 65.5 รองลงมาคือ หน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต เรื่อง ตัวเรา คิดเป็นร้อยละ 57.1 พืช คิดเป็นร้อยละ 55.5 และสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 53.9 น้อยที่สุดคือ หน่วยการเรียนที่ 4 ชาติไทย เรื่อง พระมหากษัตริย์และพระราชนิ คัดเป็นร้อยละ 13.6

การเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ครูส่วนใหญ่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ด้วยการเลือกใช้และปรับสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ คิดเป็นร้อยละ 61.0 โดยครูที่ใช้วิธีการเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้และปรับปรุงสื่อ คิดเป็นร้อยละ 57.3 และร่วมเป็นคณะทำงานในการเลือกใช้และปรับปรุงสื่อ คิดเป็นร้อยละ 49.8 และน้อยที่สุดเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด คิดเป็น

ร้อยละ 39.0 สื่อที่เลือกใช้และปรับปรุงส่วนใหญ่ ได้แก่ หนังสือเสริมประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 76.8 รองลงมา ได้แก่ แบบฝึกหัด คิดเป็นร้อยละ 72.6 และน้อยที่สุดได้แก่ คู่มือครู คิดเป็นร้อยละ 40.3 ในการเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ อยู่ครูที่ใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่จัดทำโดยเลือกใช้หรือปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ตามความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 91.7 รองลงมาจัดทำโดยการสำรวจรวบรวมสื่อต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 45.2 และน้อยที่สุดจัดทำโดยวิเคราะห์หลักสูตรกลุ่ม-สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต คิดเป็นร้อยละ 20.8

การจัดทำเนื้อหาใหม่ ครูส่วนใหญ่ไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยการจัดทำเนื้อหาใหม่ คิดเป็นร้อยละ 89.6 มีครูที่เคยจัดทำเนื้อหาใหม่เพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 10.4 โดยครูที่ใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่มีบทบาทโดยรวมเป็นคณะทำงานในการจัดทำเนื้อหาใหม่ คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมามีบทบาทในการนำเนื้อหาใหม่ไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 67.5 และน้อยที่สุด ไม่มีการเสนอใช้เนื้อหาใหม่ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 0.0 หน่วยงานเรียนที่มีการจัดทำเนื้อหาใหม่มากที่สุด คือ หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เรื่องชุมชนของเรา คิดเป็นร้อยละ 62.5 และน้อยที่สุดไม่มีการจัดทำเนื้อหาใหม่ในหน่วยที่ 4 ชาดไทย คิดเป็นร้อยละ 0.0

การจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่ ครูส่วนใหญ่ไม่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยการจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่ คิดเป็นร้อยละ 66.3 มีครูที่เคยพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่ เป็นส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.7 โดยครูที่จัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่ส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้นำสื่อที่จัดทำขึ้นไปทดลองใช้ คิดเป็นร้อยละ 66.2 ร่วมเป็นคณะทำงานในการจัดทำสื่อ คิดเป็นร้อยละ 54.9 และน้อยที่สุดเป็นดำเนินการเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 24.1 สื่อการเรียนที่จัดทำชั้นใหม่ส่วนใหญ่ ได้แก่แบบฝึกหัด คิดเป็นร้อยละ 82.0 รองลงมาได้แก่ หนังสือเสริมประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 39.1 และน้อยที่สุดได้แก่ คู่มือครู และหนังสือเรียน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ในการจัดทำสื่อการเรียนชั้นใหม่ ครูที่ใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่จัดทำโดยนำสื่อที่จัดทำชั้นใหม่ไปทดลองใช้แล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 66.2 รองลงมาวิเคราะห์จุดประสงค์เนื้อหาและคาบเวลาเรียนของกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต คิดเป็นร้อยละ 62.4 และน้อยที่สุดเสนอขออนุมัติใช้ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 6.8

ปัญหาการใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริม

ประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องการปรับและจัดทำเนื้อหาใหม่ คิดเป็นร้อยละ 66.3 รองลงมาเรื่องการใช้และจัดทำสื่อการเรียน คิดเป็นร้อยละ 59.7 น้อยที่สุดในเรื่อง การเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 57.7 โดยปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 78.5 รองลงมาขาดงบประมาณดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 48.6 และน้อยที่สุดเกิดจากการขาดความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 16.7

2.4 ด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้

สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่เตรียมการสอนด้วยการจัดทำและจัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 68.9 รองลงมาจัดทำบันทึกการสอน คิดเป็นร้อยละ 68.6 และน้อยที่สุด จัดทำ/จัดหาหนังสือเรียน คิดเป็นร้อยละ 28.6

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ครูส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมการบรรยายและอภิปราย คิดเป็นร้อยละ 79.7 รองลงมาใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ คิดเป็นร้อยละ 61.0 และน้อยที่สุดใช้บทเรียนสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 20.5

การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่ใช้วัสดุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 90.1 รองลงมาใช้วันสำคัญและวัฒนธรรมของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 75.2 และน้อยที่สุดใช้วิทยากรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 22.0 หน่วยการเรียนที่นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด คือ หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เรื่อง ชุมชนของเรา คิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมาหน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต เรื่อง พืช คิดเป็นร้อยละ 79.7 สัตว์ และน้อยที่สุดคือ หน่วยที่ 4 ชาติไทย เรื่อง พระมหากษัตริย์และพระราชินี คิดเป็นร้อยละ 22.3

การวัดผลและประเมินผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่วัดและประเมินผลการเรียน โดยการตรวจผลงานและแบบฝึกหัด คิดเป็นร้อยละ 94.4 รองลงมาสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 87.6 และน้อยที่สุดใช้แบบทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 74.4

ช่วงเวลาที่ทำการวัดผลและประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่ วัดและประเมินผลเมื่อจบเรื่องที่สอน คิดเป็นร้อยละ 79.9 รองลงมาเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 59.1 และน้อยที่สุดปีละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.5

การจัดตกแต่งชั้นเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้ผลงานของนักเรียนมาจัดป้ายนิเทศและตกแต่งชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.9 และน้อยที่สุดนำเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นมาจัดทำป้ายนิเทศ และตกแต่งชั้นเรียน คิดเป็นร้อยละ 63.2

ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมาเรื่องการใช้สื่ออุปกรณ์การสอน คิดเป็นร้อยละ 56.7 และน้อยที่สุดไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 1.5 ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ เกิดจากการขาดงบประมาณดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมาขาดข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 48.1 และน้อยที่สุดเกิดจากการขาดความร่วมมือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 29.6

2.5 ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาร่วมเป็นคณะกรรมการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 27.3 และน้อยที่สุดไม่มีบทบาท คิดเป็นร้อยละ 6.4

วิธีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่ประเมินผลด้วยการพิจารณาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนและผลการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 55.5

รองลงมาพิจารณาจุดมุ่งหมายประสบการณ์การเรียนรู้ และสัมฤทธิ์ผลการเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.5 และน้อยที่สุดไม่ได้ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 6.4

เกณฑ์การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่พิจารณาถึงความสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมจริงของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 68.1 รองลงมาพิจารณาถึงการช่วยให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 61.0 และน้อยที่สุดไม่ได้ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 6.4 ช่วงเวลาที่ทำกรประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น หลังการใช้หลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 77.2 และน้อยที่สุดไม่ได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 7.2

การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการปรับแผนการสอน คิดเป็นร้อยละ 58.7 รองลงมาปรับแบบฝึกหัด คิดเป็นร้อยละ 48.5 และน้อยที่สุดปรับคู่มือครู คิดเป็นร้อยละ 11.7

สภาพปัญหาในการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องวิธีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 66.8 และน้อยที่สุดไม่มีปัญหา คิดเป็นร้อยละ 2.6 โดยสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความรู้พื้นฐานในการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 80.2 รองลงมาเกิดจากการขาดงบประมาณดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 55.6 และน้อยที่สุดเกิดจากการขาดความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 20.9

3. การสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของครูประถมศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

จากการสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่า ครูประถมศึกษาที่สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีประสบการณ์ในการสอน โดยเฉลี่ย 7 ปี มีงานสอนเฉลี่ยสัปดาห์ละ 23 ชั่วโมง ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 85.71 และไม่เคยเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 97.62

การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรแม่บท (หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 กลุ่มสร้างเสริม-ประสบการณ์ชีวิต) ครูประถมศึกษามีความคิดเห็นว่า ครูจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 97.6 เพราะจะช่วยทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอน ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของผู้เรียนและครูทุกคนได้ศึกษาจุดประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างละเอียดและมีความคิดเห็นว่าเป็นหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 100.0 ครูได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการศึกษาหาความรู้ด้วยการเข้ารับการอบรมและจัดหาหนังสือคู่มือแนวการใช้หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และเอกสารการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 85.7 ครูมีความต้องการมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดหาหนังสือวารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาให้ศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งจัดหาวิทยากรมาให้คำแนะนำในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 88.1

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ครูประถมศึกษาทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 มีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นต่อการจัดการศึกษา และเป็นหน้าที่ของครูในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 81.0 แต่ในทางปฏิบัติครูมีการปรับและแก้ไขข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ให้เป็นปัจจุบันที่ไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 64.3 มีบางคนไม่ได้ดำเนินการปรับแก้ไขข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 83.3 ครูจึงมีความต้องการได้รับการช่วยเหลือในการจัดหาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นไว้ศึกษาวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 54.8 งบประมาณสนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 35.7 และความรู้เรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 14.3

การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูประถมศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และการปรับเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 31.0 มีบางส่วนที่ไม่เคยใช้วิธีการใดเลย คิด

เป็นร้อยละ 23.8 ครูมีบทบาทในการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มประสบการณ์ที่สอน คิดเป็นร้อยละ 76.2 และเคยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้วยการจัดหาหนังสือเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาให้ศึกษา คิดเป็นร้อยละ 76.2 ครูมีความต้องการได้รับการช่วยเหลือให้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 71.4 ต้องการตัวอย่างและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยวิธีการต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 14.3 และวิทยากรที่มีความรู้มาให้คำปรึกษาแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 11.9

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ครูประถมศึกษาบางส่วนมีความคิดเห็นว่า ปัจจุบันครูยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 45.2 มีบางส่วนคิดว่า ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้เพียงบางส่วนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 35.7 ครูประถมศึกษาไม่ได้มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป. 02 เพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 100 แต่มีการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นประเภททรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ดิน หิน ทราย คิดเป็นร้อยละ 83.37 แหล่งน้ำธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 57.1 และสัตว์ในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 35.7 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ วัด คิดเป็นร้อยละ 52.3 สถานเอนกนันทน์ คิดเป็นร้อยละ 33.3 และสถานที่สำคัญ ๆ ของท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 21.4 ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50.0 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 30.6 และวิทยากรท้องถิ่นน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 14.3 สถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณีและวันสำคัญต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 50.0 ชาวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 45.2 มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ครูประถมศึกษาเคยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ด้วยการให้เข้ารับการอบรมแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง 2533 การจัดทำแผนการสอน และสื่ออุปกรณ์บางอย่าง พร้อมทั้งเอกสารคู่มือแนวการใช้หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 คิดเป็นร้อยละ 92.9 และมีความต้องการได้รับการช่วยเหลือเพิ่มเติมในเรื่อง การจัดทำ/จัดหาสื่อการสอน มีการอบรมเชิงปฏิบัติการใน

การเขียนแผนการสอน คิดเป็นร้อยละ 33.3 งบประมาณสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 31.0 และ
คำแนะนำรวมทั้งตัวอย่างการออกข้อสอบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 9.5

การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ครูประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นว่าการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริม-
ประสบการณ์ชีวิต ควรเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนร่วมกับศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครู
วิชาการโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 59.5 และมีความคิดว่าครูประถมศึกษามีความรู้เกี่ยวกับการ
ประเมินผลการใช้หลักสูตรเพียงเล็กน้อย สามารถนำไปปฏิบัติงานได้เพียงบางส่วน คิดเป็น
ร้อยละ 47.6 ครูส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องนี้ คิดเป็นร้อยละ 83.3
ดังนั้นจึงมีความต้องการที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพิ่ม
เติมด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดหาเอกสาร แหล่งค้นคว้าทางวิชาการ คิดเป็นร้อยละ
69.1 ต้องการคู่มือและแนวทางการปฏิบัติงานการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็น
ร้อยละ 31.0 และงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการ คิดเป็นร้อยละ 19.1

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิต เขตการศึกษา 1 ในด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บท การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและ
ความต้องการของท้องถิ่น การใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริม-
ประสบการณ์ชีวิต จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
การประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และรวมทั้งสภาพ
ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้าน มีข้อค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

1. บทบาทของครูประถมศึกษาในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่น และหลักสูตรแม่บท

ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บทด้วยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สอบถามจากศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารโรงเรียนและการเข้ารับการอบรม จึงกล่าวได้ว่าเป็นการใช้วิธีการหลายวิธีในการศึกษาหาความรู้ในสิ่งที่ต้องการตามความสะดวกและเหมาะสมของแต่ละบุคคล ดังที่ทีมงานวิทยาสารก้าวไกล (2535) กล่าวว่า ครูสามารถแสวงหาความรู้ได้หลายวิธี ตั้งแต่การสนทนาโต้ตอบกับผู้รู้ การเข้ารับการฝึกอบรม สัมมนา การเรียนต่อ การทำวิจัย การอ่านหนังสือ และรับฟังสื่อมวลชนต่าง ๆ ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีข้อค้นพบว่า ครูประถมศึกษาที่มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศึกษานิเทศก์ และผู้ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ชาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเหมือนกัน ฉะนั้นครูจึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังงานวิจัยของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) ที่พบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริชัย อนันตผล (2535) ที่พบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ส่วนใหญ่ขาดเอกสารที่เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และยังขาดวิทยากรผู้รู้มาให้คำปรึกษาแนะนำและจากการที่ครูประถมศึกษามีความรู้มาจากสถานศึกษาที่เรียนมาน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาที่ผลิตครู ยังไม่ได้มุ่งเน้นการให้ความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งในเรื่องนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุทิศ นवलเจริญ (2529) ที่พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้เหมาะกับสภาพของท้องถิ่น ได้ถูกต้องมีจำนวนน้อยกว่าครึ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้อาจารย์สอนโดยให้นักศึกษาเรียนการใช้เอกสารประกอบหลักสูตร ที่กรมวิชาการทำไว้เท่านั้น ส่วนในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทมีข้อค้นพบว่า ครูประถมศึกษามีการค้นคว้าด้วยตนเองน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะเรื่องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้พยายามกระตุ้นเตือนและเตรียมการก่อนใช้ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้ ครูจึงไม่จำเป็นต้องไปค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอีก จากการสัมภาษณ์พบว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรแม่บทว่า จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครู

สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ แสดงให้เห็นว่าครูประถมศึกษารู้จักบทบาทของตนเองตามที่กรมวิชาการกำหนดไว้ ในการหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร วิธีการสอน การวัดและประเมินผลและสอดคล้องกับ ไพโรจน์ พัทธ์ทวยหาญ (2533) ที่กล่าวถึงบทบาทของครู เมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นว่า ครูควรต้องศึกษาความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น อยู่เสมอพร้อมทั้งนำสิ่งเหล่านี้มาปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ช่วงเวลาที่ใช้ในการศึกษาหาความรู้ฯ ส่วนใหญ่ครูประถมศึกษาจะใช้ช่วงเวลายันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และใช้เวลาในชั่วโมงที่ทำการสอนน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเวลาทำการปกติครูต้องมีการหน้าที่ในการสอนมาก สัปดาห์ละ 19-25 ชั่วโมง หรือมากกว่า 25 ชั่วโมง และต้องสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ จึงทำให้ครูไม่มีเวลาว่างพอในการศึกษาหาความรู้ฯ

ปัจจุบันครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มากในเฉพาะเรื่อง ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนเรื่อง ลักษณะของวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครู จะมีความรู้น้อย และมีครูบางส่วนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเลย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูประถมศึกษาไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมาก่อน การดำเนินงานดังกล่าวจึงเป็นงานใหม่สำหรับครู (สังัด อุทรานันท์, 2532) ซึ่งข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุตสาห์ พาสกุล (2531) ที่พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับหลักสูตรดีพอ และสังัด อุทรานันท์ (2532) ที่กล่าวว่า ครู และบุคลากรทางการศึกษาไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วน ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บท ครูประถมศึกษาทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร แม่บทมากเป็นอันดับ 1 ในเรื่อง จุดหมาย หลักการ และ โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 และมีความรู้เรื่อง การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นอันดับสุดท้าย จากการสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นว่า กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีลักษณะของจุดประสงค์และเนื้อหาที่เหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อ่าง ชูทัพ (2521) ที่พบว่า เนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบ-

การมีชีวิตมีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นไม่เท่ากัน เนื้อหาบางเรื่อง จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ และยุพดี กะจะวงษ์ (2526) ที่กล่าวว่า รายละเอียดของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพ ท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งควรเน้นเรื่อง ใกล้ตัวเด็ก ความรู้เกี่ยวกับตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้องและ สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน

สภาพปัญหาการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตร แม่บท ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่จะประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งมีสาเหตุ จากการขาดเอกสารและแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ วิทยากรให้คำปรึกษาแนะนำ และความรู้ พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร สิ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหาน้อยที่สุด คือ การขาดการสนับสนุน จากผู้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดได้ พยายามจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ครู เกี่ยวกับเรื่องแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับ ปรับปรุง 2533 พร้อมทั้งแจกเอกสารประกอบการอบรม แต่ที่เป็นปัญหาอาจเนื่องจากมีครู บางคนไม่ได้เข้ารับการอบรมและรับแจกเอกสารประกอบการอบรม อีกทั้งการจัดอบรมก็ไม่ได้ มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยเฉพาะ การอบรมจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ ควร ดังที่ วราภรณ์ บางเลี้ยง (2535) กล่าวว่า เอกสารที่ใช้ในการอบรมครูส่วนใหญ่ เป็นเอกสารแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ใหญ่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ หลักสูตรเข้าใจในหลักสูตรประถมศึกษาที่ปรับปรุง การนำหลักสูตรไปใช้และแนวทางกว้าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเท่านั้น และงานวิจัยของ วิเลชา ลีสุวรรณ (2532) ที่ พบว่า ครูเป็นจำนวนมากขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะรูปแบบในการอบรมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเท่าที่ผ่านมามี ยังไม่มีประสิทธิภาพนัก นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ พบว่าครูประถมศึกษามีความต้องการที่จะ มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติม ด้วยการจัดอบรมและ/หรือจัดหาหนังสือ เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะพร้อมทั้งวิทยากรให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งความต้องการของครูที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนี้ เป็นการพัฒนาคุณภาพของครูอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ดังที่ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล

(2529) กล่าวว่า คุณภาพของครูเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดหมายของหลักสูตร

2. บทบาทของครูประถมศึกษาในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทร่วมเป็นคณะทำงานในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นและไม่มีบทบาทน้อยที่สุด โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ด้วยการสัมภาษณ์ และสังเกตโดยมีนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น และน้อยที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรท้องถิ่นในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ คำนึงถึงความต้องการของชุมชน และความพร้อมของโรงเรียน และคำนึงถึงโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาชุมชนน้อยที่สุด ซึ่งข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ บางเลี้ยง (2535) ที่กล่าวว่า การจัดทำข้อมูล เพื่อใช้ในการปรับและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนชั้น ป.1-2 ได้ร่วมกันจัดทำกับผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ โดยยึดนโยบายของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และชมธรรมนิยมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก และศิริชัย อนันตผล (2535) ที่พบว่า ครูศึกษา สสำรวจ รวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะ ของท้องถิ่นโดยวิธีการสัมภาษณ์และมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอแนะของท้องถิ่น โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียน แต่ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าครูประถมศึกษามีการสำรวจรวบรวมข้อมูลยังไม่ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เนื่องจาก มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสถานประกอบการ แหล่งวิทยากรและสถานที่ที่สำคัญของท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรท้องถิ่น เป็นส่วนน้อย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาอย่างยิ่ง ดังที่กรมวิชาการ (2533) กล่าวว่า ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการศึกษา สสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอแนะของท้องถิ่น เพื่อศึกษาในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่น สภาพการจัดการศึกษาในด้านบุคลากรทางการศึกษา ครู อาจารย์ และสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่น และมีความสอดคล้องกับ

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ธำรง บัวศรี (2531) และรัตนะ บัวสนธิ์ (2531) ที่กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นว่า ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่อง สภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน ข้อมูลด้านประชากรสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ ฐานะและรายได้ ที่อยู่อาศัย การบริการสาธารณสุข ปัญหาสังคม สภาพความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

จากการสัมภาษณ์ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหวังของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ที่ต้องการให้การจัดการศึกษาสอดคล้องและเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมจริงของแต่ละท้องถิ่น แสดงว่าครูประถมศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตร ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2527) กล่าวไว้ว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน และสอดคล้องกับ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2526) ที่ให้ความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการศึกษา สืบรวจ วิเคราะห์ และวิจัย สภาพพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะใช้สนับสนุนอ้างอิงในการตัดสินใจดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้เกิดผลดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น

สภาพปัญหาของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นพบว่า ครูประสบปัญหาเรื่องการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น และจากการสัมภาษณ์พบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนเรื่องการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น และครูมีการปรับแก้ไขข้อมูลของท้องถิ่นที่ไม่แน่นอนจึงเป็นเหตุให้ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นมีไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ ครูบางส่วนไม่มีการปรับแก้ไขข้อมูลของท้องถิ่นเลย จากข้อค้นพบเกี่ยวกับปัญหานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ บางเลี้ยง (2535) ที่พบว่า ครูมีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในเรื่องความไม่พร้อมของข้อมูลที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การมีภารกิจอื่นมากไม่สามารถดำเนินการ

การได้เต็มที่และการขาดงบประมาณสนับสนุน ในประเด็นนี้ผู้วิจัยคิดว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการเตรียมความพร้อมของครูในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น และมีการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นในโรงเรียนร่วมกัน เพื่อครูจะได้นำข้อมูลที่จัดทำไปใช้สะดวกและสอดคล้องกันในทุกระดับชั้น เป็นการลดภาระงานด้านอื่นที่ไม่ใช่งานสอนของครูลง พร้อมทั้งมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น เพราะในการเก็บข้อมูลจำเป็นต้องใช้เงินมาก ดังที่บุญมี เถรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่าในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อใช้ในการสำรวจรวบรวมข้อมูล

3. บทบาทของครูประถมศึกษาในการใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ครูประถมศึกษามีการใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตทุกวิธีการ คือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับเนื้อหา การเลือกใช้และปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน การจัดทำเนื้อหาใหม่ และการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ โดยเฉพาะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิธีการที่ใช้มากที่สุดรองลงมาเป็นการเลือกใช้ ปรับปรุงสื่อต่าง ๆ วิธีการที่ใช้น้อยที่สุด คือ วิธีการจัดทำเนื้อหาใหม่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพิศ วงศ์แหยม (2535) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา มีการดำเนินงานต่อไปนี้เป็น การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา การจัดทำเนื้อหาใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน แต่จะมีการดำเนินงานในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด ซึ่งในแต่ละวิธีการที่ครูนำไปใช้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเรียงตามลำดับ วิธีการที่ใช้มากไปหาน้อย ดังนี้

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ครูประถมศึกษาใช้มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะวิธีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นวิธีการที่ปฏิบัติได้ง่าย สะดวกสำหรับครูผู้สอน ดังที่กรมวิชาการ (ม.ป.ป.) ได้กำหนดแนวดำเนินการว่า การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถดำเนินการได้โดยไม่ตัดหรือเปลี่ยนแปลงจุด

ประสงค์ การเขียนเนื้อหา และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท และไม่ต้องขออนุมัติใช้ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการดำเนินการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดยการศึกษาหลักสูตรแม่บทแล้วกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมมากที่สุด และมีการนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นมากำหนดเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมน้อยที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูจึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่นก่อนที่จะกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะจะช่วยทำให้การศึกษามีผลต่อการพัฒนาชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

การเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ที่ใช้วิธีการนี้จะมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินใจเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ โดยสื่อที่เลือกใช้และปรับปรุงส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์และแบบฝึกหัด ในการเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะดำเนินการตามความเหมาะสม โดยไม่ได้ศึกษาหลักสูตรแม่บท สํารวจและวิเคราะห์สื่อต่าง ๆ ก่อน ซึ่งไม่เป็นไปตามขั้นตอนการเลือกใช้และปรับปรุงสื่อต่าง ๆ ตามที่กรมวิชาการกำหนดไว้ว่า (ม.ป.ป.) ควรมีการศึกษาหลักสูตรแม่บท สํารวจรวบรวมสื่อต่าง ๆ และวิเคราะห์สื่อที่รวบรวมมาได้แล้วจึงตัดสินใจเลือกใช้สื่อตามความเหมาะสม

การปรับเนื้อหา วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ครูใช้ปฏิบัติค่อนข้างน้อย แต่จากการสัมภาษณ์จะพบว่า มีครูบางส่วน มีการปรับเนื้อหาการเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเสมอ ถ้ามีโอกาสโดยมีทราบว่าเป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิธีการหนึ่ง เช่น สอนเรื่องพืช ครูจะมีการนำเอาพืชที่อยู่ในท้องถิ่นมาให้นักเรียนได้เรียน และรู้จัก ในการปรับเนื้อหาครูที่ใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่มีบทบาทจะเป็นผู้ดำเนินการปรับเนื้อหาเอง โดยการนำข้อมูลของท้องถิ่นมาปรับเข้ากับโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและศึกษาหลักสูตรแม่บท มีการดำเนินการปรับแผนการสอนน้อยที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนา

หลักสูตรท้องถิ่นด้วยการปรับเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรเน้นให้ครูมีการปรับแผนการสอน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ พันทิพา อุทัยสุข (2523) กล่าวว่า ครูควรจัดทำแผนการสอนไว้ก่อนจัดการสอน เพราะแผนการสอนจะกล่าวถึงแนวทางการสอน การจัดกิจกรรมเสนอแนะแก่ครูโดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ และความคิดรวบยอดของหลักสูตรไว้เป็นหลัก สำหรับเรื่องที่คุณนำมาปรับเนื้อหามากที่สุด ได้แก่ ชุมชนของเรา และโรงเรียนของเรา ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 และเรื่องตัวเราในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ซึ่งในข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพสังคม เศรษฐกิจของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2534) และหน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งเป็นหน่วยที่ครูปรับเนื้อหามาก เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่ต้องการให้เด็กเรียนเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน สิ่งที่น่าสนใจในชุมชน (บุญเสริม ฤทธาภิรมย์, 2535) ดังนั้นจึงเป็นความพยายามของครูที่จะจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด สำหรับในหน่วยที่ 4 ชาติไทย มีการปรับเนื้อหาที่น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาในหน่วยการเรียนนี้แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติซึ่งทุกท้องถิ่นควรต้องเรียนเหมือนกัน

การจัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่ วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ครูใช้ปฏิบัติบ่อย ครูที่ใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่มีบทบาทในการนำสื่อที่จัดทำขึ้นใหม่ไปทดลองใช้ สื่อการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นใหม่ส่วนใหญ่จะเป็นแบบฝึกหัด และมีการจัดทำคู่มือและหนังสือเรียนน้อยที่สุด ในการดำเนินการจัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่ ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการนำสื่อที่จัดทำใหม่ไปทดลองใช้และปรับปรุงให้สมบูรณ์ มีการเสนอขออนุมัติต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบก่อนนำสื่อไปใช้น้อยที่สุด ซึ่งจากการสัมภาษณ์จะพบว่า การที่ครูไม่ค่อยมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการจัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่ เป็นเพราะครูขาดความเข้าใจในขั้นตอนของการจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ดังที่ สัจด์ อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นงานใหม่สำหรับครู และครูส่วนมากไม่มีความรู้ความเข้าใจดีพอ

การจัดทำเนื้อหาใหม่ วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ครูใช้น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริชัย อันทนผล (2535) ที่พบว่า ในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีการดำเนินการจัดทำเนื้อหา/รายวิชาชั้นใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เนื้อหาหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามที่กำหนดไว้แล้ว กว้างและครอบคลุมสิ่งที่นักเรียนควรจะเรียนรู้แล้ว เพียงแต่ไม่มีรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละท้องถิ่นไว้เท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีการจัดทำเนื้อหาชั้นใหม่อีก เพราะกรมวิชาการ (ม.ป.ป.) ได้กำหนดแนวดำเนินการจัดทำเนื้อหาชั้นใหม่ว่า เนื้อหาที่จัดทำขึ้นใหม่จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรแม่บท

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ด้วยวิธีการที่กล่าวมาข้างต้น ครูประถมศึกษาจะมีการใช้วิธีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด และในแต่ละวิธีการที่ใช้ครูมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการทั้งสิ้น ซึ่งการที่ครูเข้าไปมีบทบาทสำคัญจะทำให้การพัฒนาหลักสูตรเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง (Ponder, 1983) ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณจิ (Khunji, 1990) ที่พบว่า ครูหลายคนที่ไม่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ในการพัฒนาหลักสูตรพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลง ให้การสนับสนุนอย่างแข็งขัน และเต็มใจไม่ขัดขวางต่อการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงหลักสูตรในโรงเรียนสามารถเกิดขึ้นได้และประสบผลสำเร็จจากความร่วมมือของครู

สภาพปัญหาของการใช้วิธีการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่จะมีปัญหาในทุกวิธีการ โดยเฉพาะการปรับและจัดทำเนื้อหาใหม่ สาเหตุของปัญหาเกิดจากขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขาดงบประมาณดำเนินการ และขาดข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) ที่พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ประสบปัญหาการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในทุกลักษณะ เกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ตลอดจนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและงานวิจัยของ วรารักษ์ บางเลี้ยง (2535) ที่พบว่า ครูผู้สอนประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่พร้อมของข้อมูลท้องถิ่นที่จะนำมาใช้

ในการปรับหลักสูตร ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้กับครู ด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดทำ/จัดทำตัวอย่างแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งกิจกรรมการฝึกอบรมนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สากล รุ่งโรจน์ (2529) ที่พบว่า เป็นกิจกรรมที่ครูต้องการให้จัดมากที่สุด

4. บทบาทของครูประถมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

ครูประถมศึกษาซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอนด้านการจัดทำและจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ บันทึกการสอน แบบฝึกหัด และแบบวัดผลประเมินผล มีการเตรียมในเรื่องหนังสือเรียนน้อยที่สุด ซึ่งการเตรียมการสอนจะเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างความเชื่อมั่นในการสอนของครูได้ดังที่ ไสว สุคนธา (อ้างถึงใน ยุพิน จายะภุมม์, 2533) กล่าวว่า การเตรียมการสอนควรมีการศึกษาแผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการสอนรวมทั้งวิธีการวัดผลประเมินผล และการจัดทำบันทึกการสอน สำหรับหนังสือเรียนที่มีการเตรียมการในเรื่องนี้น้อยที่สุดอาจเป็นเพราะส่วนใหญ่จะใช้หนังสือเรียนตามที่กรมวิชาการกำหนดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่จะใช้กิจกรรมการบรรยายและอภิปราย บทบาทสมมติ และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุด ใช้บทเรียนสำเร็จรูปน้อยที่สุด ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี โรจนธรรมกุล (2528) ที่พบว่า เทคนิคการสอนที่ครูปฏิบัติมากที่สุดในการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ได้แก่ วิธีการสอนแบบบรรยาย ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว ครูสามารถใช้กิจกรรมการเรียนการสอนได้หลายวิธีการ และควรเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ที่ว่า ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลางมีครูเป็นผู้

กำกับ และคิดวางแผนให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ครูมีการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนทุกประเภท และทรัพยากรที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ทรัพยากรประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน หิน ทราย แหล่งน้ำ ธรรมชาติ สัตว์ และทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ วันสำคัญ วัฒนธรรมประเพณี และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการจำแนกทรัพยากรของท้องถิ่นที่นำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาของ สุทิน เนียมพลับ (2522) ที่กล่าวถึงทรัพยากรท้องถิ่นที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอน ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ ภูเขา พืช สัตว์ ลักษณะดิน หิน แร่ แม่น้ำ น้ำตก ฯลฯ และทรัพยากรท้องถิ่นประเภททรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ และประเพณีในท้องถิ่น มีการนำเอาผู้ทรงคุณวุฒิ และวิทยากรท้องถิ่นมาใช้น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นดังเช่นที่ ทศนีย์ เบญจศิลาวิทย์ (2533) กล่าวว่า ปัญหาการดำเนินการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ ได้แก่ โรงเรียนขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรท้องถิ่น การวางแผนการใช้ และการควบคุมนักเรียนเดินทางไปศึกษาไม่สะดวก นอกจากนี้การที่ครูมีการนำเอาวิทยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนน้อยที่สุด อาจเป็นเพราะวิทยากรท้องถิ่นมีภารกิจอื่นมาก ไม่มีเวลาว่างพอ และขาดทักษะในการให้ความรู้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา ดังงานวิจัยของ ชำนาญ วัฒนะ (2529) ที่พบว่า ปัญหาการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน คือ ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการใช้เป็นค่าตอบแทนวิทยากรท้องถิ่น และวิทยากรท้องถิ่นไม่มีเวลาว่างพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อังกุล สมคะเนย์ (2535) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านบางคนขาดความรู้ ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และมีภารกิจส่วนตัวมากไม่ค่อยมีเวลา ครูมีการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสื่อในการเรียนการสอนในทุกหน่วยการเรียน และที่นำมาใช้มากที่สุดได้แก่ ชุมชนของเรา โรงเรียนของเรา สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในหน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา และเรื่อง พืช สัตว์ ในหน่วยที่ 1 สิ่งมีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

วนิดา เลหาวัฒน์ (2526) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติประกอบการสอน เรื่องสิ่งที่มีอยู่รอบตัวเรา จากการสัมภาษณ์พบว่า ไม่มีการเพิ่มจุดประสงค์การเรียนรู้ใน ป.02 แต่มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนทุกครั้งเมื่อจบเรื่องที่สอน โดยวิธีการหลายวิธีการ และที่ใช้มากที่สุดได้แก่ การตรวจแบบฝึกหัดและสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรม ของนักเรียนนอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ยังใช้ผลงานของนักเรียน วัสดุในท้องถิ่นมาจัดตกแต่ง ห้องเรียนและป้ายนิเทศ ซึ่งเป็นการช่วยส่งเสริมบรรยากาศในห้องเรียนให้มีกลมกลืนกับ สภาพท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น และการวัดผลประเมินผลด้วยวิธีการหลายวิธีการจะช่วยทำให้ครู วัดผลได้ครอบคลุม

สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพและความ ต้องการของท้องถิ่นพบว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและการใช้สื่อ เนื่องจากการขาดงบประมาณดำเนินการ ขาดข้อมูลพื้นฐานของ ท้องถิ่น และมีภารกิจอื่นมากไม่สามารถสอนได้เต็มที่ และจากการสัมภาษณ์พบว่า ครูมี ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการเขียนแผนการสอน การจัดทำสื่อ และการสร้าง เครื่องมือวัดจุดประสงค์ ซึ่งข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพร ลพอุทัย (2528) พบว่า ในการจัดทำสื่อการเรียนจะมีปัญหาขาดงบประมาณในการจัดทำและซ่อมแซมสื่อการเรียนและงบประมาณในการจัดฝึกอบรม ประชุมสัมมนาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทศนีย์ เบญจศิลารักษ์ (2533) พบว่า ปัญหาการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ การขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่ง ทรัพยากรในท้องถิ่น ยุพิน จายะภุมม์ (2533) พบว่า ครูได้รับมอบหมายให้ทำงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ตรวจแบบฝึกหัด และผลิตสื่อการสอน และ สิริเพ็ญ เอมละออง (2530) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และทักษะในการสร้างเครื่องมือวัดผล จึงอาจ กล่าวได้ว่า ครูมีปัญหาในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอนการวัดผล ประเมินผล และการจัดทำแผนการสอนซึ่งเป็นการเตรียมการสอน ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย เห็นว่าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรมีการ

จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารให้ความรู้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุความเป้าหมายที่วางไว้

5. บทบาทของครูประถมศึกษา ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทในการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยเป็นผู้ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นด้วยตนเอง มีครูที่ไม่เคยมีบทบาทเนื่องจากไม่เคยมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นน้อยที่สุด และจากการสัมภาษณ์พบว่า ครูมีความคิดเห็นว่าการประเมินผลการใช้หลักสูตรควรเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และครูวิชาการโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า ครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผลการใช้หลักสูตรว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ จึงควรจะต้องได้รับข้อมูลจากบุคคลหลายฝ่าย (สังต์ อุทรานันท์, 2532) ดังนั้นการใช้ครูเป็นผู้ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นคนเดียวอาจทำให้การประเมินผลไม่ครอบคลุมในบางส่วน ในการประเมินผลการใช้หลักสูตรครูประถมศึกษาส่วนใหญ่จะประเมินหลังการใช้หลักสูตร โดยพิจารณาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นที่เป็นปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และผลการเรียนการสอน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นวิธีการประเมินผลการใช้หลักสูตรในรูปแบบความสอดคล้อง และความสัมพันธ์ของสเตค (The Stake Congruence-Contingency Model) ที่มีการพิจารณาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ตัวก่อน (Antecedents) กระบวนการ (Transaction) และผลที่ได้รับ (Outcomes) (ธารัง บัวศรี, 2531) ส่วนเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาการใช้หลักสูตรท้องถิ่นนั้น ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่จะพิจารณาถึงความสอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น และการช่วยให้นักเรียนได้รู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นมากที่สุด มีการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญ เพื่อพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นให้ดีขึ้นเป็นส่วนน้อย และไม่ได้ดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรน้อยที่สุด ข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นควรมีการพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่นที่ดี ตามที่สำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ ในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เมื่อได้ผลของการประเมินผลการใช้หลักสูตรแล้ว ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่จะทำการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นให้ดีขึ้น โดยการปรับแผนการสอนและแบบฝึกหัด และมีการปรับคู่มือครูน้อยที่สุด มีครูบางส่วนไม่ได้นำผลของการประเมินมาใช้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในประเด็นนี้ควรมีการกระตุ้นเตือนให้ครูได้ดำเนินการตัดสินใจ เกี่ยวกับหลักสูตรที่ใช้มาแล้วว่าสมควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขตรงจุดไหน จึงจะทำให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาในสังคมส่วนรวม และสังคมท้องถิ่นมากที่สุด (สังัด อุทรานันท์, 2532) และครูควรถือว่าเป็นกิจกรรมที่ครูทุกคนควรปฏิบัติ เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ดังที่ กรมวิชาการ (2534) กล่าวว่า การที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรได้นั้น โรงเรียนจะต้องมีการประเมินผลการใช้หลักสูตร และนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และถือว่าเป็นกิจกรรมของครูทุกคน

สภาพปัญหาของการประเมินผล การใช้หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องวิธีการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น และ ไม่มีปัญหาเป็นส่วนน้อยที่สุด เนื่องจากขาดความรู้พื้นฐานในการประเมินผล การใช้หลักสูตรท้องถิ่น ขาดงบประมาณดำเนินการ และขาดผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ดังนั้นจากการสัมภาษณ์จึงพบว่า ครูต้องการที่จะมีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างจริงจังด้วยการจัดอบรมหรือจัดหาหนังสือ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน และผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งความต้องการของครูนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการจัดทำเพื่อเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลงานวิจัยที่ค้นพบตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. ควรมีการจัดอบรมครูเกี่ยวกับเรื่อง ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และลักษณะของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างน้อย 3-5 วัน พร้อมทั้งจัดทำเอกสารคู่มือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างละเอียด เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
2. ควรให้หน่วยงานระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนมีการจัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น ไว้ใช้สำหรับการจัดการศึกษา ครูไม่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเอง เป็นการลดภาระของครูลง และข้อมูลที่น่ามาใช้จะเป็นข้อมูลที่ตรงกัน สอดคล้องกัน ในทุกระดับ
3. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นงานใหม่สำหรับครูประถมศึกษา ครูบางคน อาจจะมีความรู้อยู่บ้าง แต่จะขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ดังนั้น ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารควรให้การสนับสนุน แนะนำ และกระตุ้นเตือนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
4. โรงเรียนควรร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียนหรืออำเภอจัดตั้งคณะทำงานในการวิเคราะห์หลักสูตรแม่บท และจัดทำแผนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณ และเวลาการทำงานของครู
5. ควรมีการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของครูเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่าดำเนินการครบตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่ โดยเฉพาะเรื่องการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีครูบางคนไม่ได้ปฏิบัติ
6. ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถ้างบประมาณของทางราชการไม่เพียงพอ โรงเรียนควรจัดหางบประมาณจากบุคคลภายนอก มาสมทบเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะสำหรับครู

1. ควรมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ในเรื่องขั้นตอนการดำเนินงาน ลักษณะวิธีการ และการประเมินผลการใช้หลักสูตร

2. ในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตควรมีการมุ่งเน้นนำเอาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น มาใช้จัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น เช่น วิทยากรท้องถิ่น พระ วัด โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่สำคัญ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กับการปฏิบัติงานของครูในปัจจุบัน
2. ควรศึกษาบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในกลุ่มประสบการณ์อื่น และสังกัดเขตการศึกษาอื่น
3. ควรมีการประเมินความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของหน่วยงาน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง